



Antropomorfism, AI och islam

Antropomorfism är ett mänskligt sätt att hantera det obegripliga. Genom att tillskriva icke-mänskliga varelser och objekt mänskliga egenskaper gör vi det okända mer greppbart. Detta fenomen har existerat i alla tider, särskilt inom religion och mytologi. Gudar avbildas ofta som människor, med mänskliga känslor, svagheter och drivkrafter. Men islam tar en helt annan väg. Medan många religiösa system förmänskligar sina gudar, avvisar islam strikt varje form av antropomorfism när det gäller Gud (Allah). Islam menar att Gud är bortom all mänsklig föreställning, och denna distans är central för den islamiska tron. Här ligger en avgörande skillnad som formar hela den muslimska förståelsen av Gud och skapelsen.

Antropomorfism hjälper oss att förstå. Ta de grekiska gudarna som ett exempel: **Zeus**, himlens härskare, beskrivs ofta som en kraftfull, men samtidigt temperamentsfull och svartsjuk man. **Poseidon** styr över havet med stormar som återspeglar hans humör. De romerska och nordiska gudarna fungerar på liknande sätt – mänskliga i form, beteende och känsloliv. I dessa mytologier agerar gudar som människor på ett kosmiskt skådespel, fyllda av konflikter, kärlek och avund. Människan kan relatera till dessa gudar eftersom deras berättelser speglar mänskliga erfarenheter och känslor.

Men vad händer om vi försöker förstå det gudomliga utan att använda våra egna egenskaper som referens? Islam erbjuder ett radikalt

annorlunda svar: Gud är **helt och hållet annorlunda**. Koranen förklarar tydligt att det inte finns något som liknar Gud: *”Det finns ingenting som liknar Honom, och Han är den Allhörande, den Allseende.”* (42:11). Detta är ett centralt tema i islam – Gud är bortom tid, rum och mänskliga kategorier. Han har inga mänskliga egenskaper och kan inte reduceras till något vi kan föreställa oss.

Detta innebär att Gud i islam inte agerar som en människa eller delar våra begränsningar. I andra religiösa system ser vi gudar som inte bara har mänskliga drag, utan som också kan uppträda på ett mänskligt sätt – de äter, slåss, älskar och till och med dör. I asatron kämpar gudar som **Oden** och **Tor** sida vid sida med människor och delar deras öde, inklusive döden vid Ragnarök. Det är denna antropomorfa syn på gudar som gör dem förståeliga och gripbara för människor. Men den skapar också en begränsad syn på det gudomliga.

Islam går i en annan riktning. Gud är inte som människan och kan inte agera inom de mänskliga kategorierna. Guds handlingar är helt fria från mänskliga begränsningar som tid, rum eller känslor. Gud påverkas inte av ilska eller svartsjuka, och Hans makt är obegränsad och evig. Denna distans gör Gud till något bortom all mänsklig erfarenhet – Han är närvarande överallt, men aldrig bunden av samma lagar som skapelsen.

En annan aspekt av antropomorfism kan vi hitta inom den moderna teknologin. AI är ett bra exempel på hur vi försöker förmänskliga maskiner och teknik. När vi interagerar med virtuella assistenter som Siri eller Alexa, eller när vi ser humanoida robotar, är det lätt att glömma att dessa inte har någon form av mänskligt medvetande. Vi tenderar att tillskriva dem mänskliga intentioner, känslor och till och med moraliskt ansvar. Detta är en form av modern antropomorfism, där vi tillskriver mänskliga egenskaper till något som helt saknar dessa kvaliteter. AI kan simulera mänskligt beteende, men bakom varje handling ligger bara koder och algoritmer, inte känslor eller medvetna val.

Det är i denna mänskliga tendens att tillskriva mänskliga egenskaper till det icke-mänskliga som vi kan dra en parallell till religion. Precis som vi gör med AI, har människan genom historien försökt tillskriva mänskliga egenskaper till gudar och övernaturliga krafter. Detta gör det gudomliga mer förståeligt, men riskerar samtidigt att förminska det. Precis som vi inte ska glömma att AI är en produkt av algoritmer, varnar islam för att reducera Gud till något mänskligt. Gud är bortom allt sådant – Hans makt och vilja är obegränsad och kan inte förstås genom våra mänskliga ramar.

Detta är det fundamentala budskapet i islam: Gud är En, absolut och utan like. Detta är kärnan i **tawhid**, tron på Guds enhet, som förkunnar att det inte finns något som kan liknas vid Gud. Han är skaparen, men Han är inte som sin skapelse. Medan många religioner förmänskligar sina gudar för att göra dem mer förståeliga, insisterar islam på att Gud inte kan reduceras till något mänskligt.

Antropomorfism hjälper oss att förstå världen, men när det gäller Gud, enligt islam, blir denna förståelse begränsande och vilseledande. Islam påminner oss om att även om vi är frestade att göra Gud mer "mänsklig" för att förstå Honom bättre, måste vi acceptera att det gudomliga ligger bortom vår fulla förståelse. Gud är större än våra mänskliga kategorier, och denna storhet är vad som gör Honom till Gud. Islam avvisar alla former av antropomorfism och upprätthåller en syn på Gud som ren, transcendental och oändligt mycket större än någon mänsklig förståelse.